

Kowalski, Tadeusz

Czesław Dubiejek (1908-1995),
nauczyciel, bibliotekarz i organizator
życia kulturalnego ziemi pułtuskiej

Rocznik Mazowiecki 10, 123-131

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

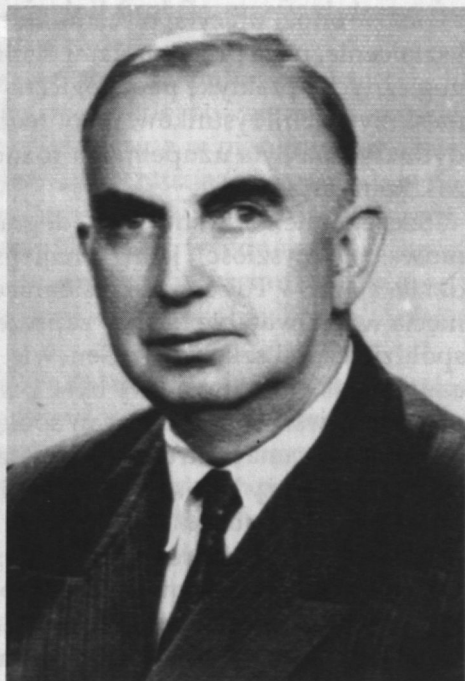
Tadeusz Kowalski

Czesław Dubiejek (1908–1995), nauczyciel, bibliotekarz i organizator życia kulturalnego ziemi pułtuskiej

W mazowieckim panteonie ludzi kultury należy niewątpliwie umieścić Czesława Dubiejka, wybitnego nauczyciela, archiwistę i znakomitego organizatora i propagatora wartości kulturowych. Jego bogata działalność edukacyjna i kulturalna, zharmonizowana z niezwykłą aktywnością społeczną, wywarła olbrzymi wpływ na poziom życia społeczno-kulturalnego mieszkańców Pułtuszki i Kurpiowszczyzny. Pozostawione trwałe ślady wyjątkowej aktywności pedagogicznej, kulturowej, związkowej i archiwalnej Czesława Dubiejka jeszcze przez wiele lat zapewne będą rzutowały na rzeczywistość kulturalną regionu.

Biografię Czesława Dubiejka znaczą kolejne etapy życia: edukacja szkolna, działalność pedagogiczna i bibliotekarska, aktywność społeczna i kulturowa, praca archiwisty i regionalisty. W każdym z przejawów działalności tego nieprzeciętnego człowieka zaznaczyła się silna, niezwykła osobowość oraz znakomite efekty jego trudu. Pan Czesław był zadziwiającym otoczenie mistrzem, głęboko oddanym swemu powołaniu, niezachwianie wierzącym w społeczny sens swego wysiłku i dzieła.

Droga życiowa Czesława Dubiejka, wyznaczona kanonami chrześcijańskich, patriotyczno-obywatelskich i społeczno-kulturowych wartości, starannie pielęgnowanych w domu rodzinnym i szkołach pułtuskich, w istocie rzeczy była wolna od konfliktów i dylematów etycznych.

Czesław Dubiejek,
Archiwum Państwowe w Pułtusku

Czesław Dubiejek urodził się 8 XI 1908 r. w Ruszkowie, dużej wsi położonej w gminie Gołymín. Był najmłodszym dzieckiem Stanisława i Anieli Florentyny z domu Kalisz. Rodzice gospodarowali na wykupionej ziemi pofolwarcznej, lecz wkrótce przenieśli się do zanarwiańskiej wsi Zambski Stare, gdzie osiedlili się na gruntach wykupionych z rozparcelowanego majątku Sokolnickich. W poszukiwaniu lepszych warunków egzystencji dla kilkusobowej rodziny, a także w obawie przed aresztowaniem przez aparat carskiej władzy za działalność patriotyczno-niepodległościową, ojciec Czesława wyjechał przed I wojną światową do Stanów Zjednoczonych. Wrócił dopiero w 1929 r.

Swoją edukację Czesław Dubiejek rozpoczął w pułtuskiej trzyletniej szkole powszechnej, mieszkając na stacji u cenionego nauczyciela Aleksandra Świerczewskiego. W latach 1921-1929 uczęszczał do dwóch wzorcowych w skali krajowej szkół pułtuskich: tzw. Preparandy Nauczycielskiej (czyli dwuletnich kursów wstępnych do seminariów nauczycielskich), kierowanej przez Aleksandra Makarewicza oraz Seminarium Nauczycielskiego, kierowanego przez Leona Butrymowicza. Po złożeniu egzaminu dyplomowego na nauczyciela szkół powszechnych w maju 1929 r., Czesław Dubiejek został absolwentem tego seminarium. Otrzymany dyplom uprawniał do nauczania w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych.

Państwowe Seminarium Nauczycielskie Męskie w Pułtusku, grupujące wybitnych nauczycieli, szczerze oddanych swemu powołaniu, dobrze przygotowywało młodych adeptów sztuki pedagogicznej do zawodu nauczycielskiego i wielostronnej pracy społeczno-kulturalnej w środowisku wiejskim. Program kształcenia, poza przedmiotami ogólnymi, zawierał naukę przedmiotów pedagogicznych i praktykę pedagogiczną wraz z nauczaniem muzyki (śpiewu i gry na skrzypcach), rysunków, robót ręcznych oraz ćwiczeniami fizycznymi. Praca dydaktyczna była uzupełniona różnorodnymi zajęciami pozalekcyjnymi i pozaszkolnymi.

Szczególnie korzystną rolę odegrała pod tym względem Kooperatywa Uczniowska „Przyszłość”, jedna z najlepszych tego typu spółdzielni uczniowskich działających w Polsce w okresie międzywojennym. Jej doświadczenia i osiągnięcia wychowawcze zostały zaprezentowane na międzynarodowej wystawie spółdzielczości szkolnej w Genewie. Jednym z najbardziej aktywnych działaczy pułtuskiej Kooperatywy był Czesław Dubiejek, doskonały organizator i koordynator wszelkich poczynań społeczno-oświatowych i kulturalnych. Funkcjonujące w ramach struktur Kooperatywy Szkolnej „Przyszłość” — Koło Uczącej się Młodzieży Wiejskiej prowadziło ożywioną pracę edukacyjną we wsiach położonych w pobliżu Pułtuska. Pan Czesław, kierując jej wydziałem kulturalno-oświatowym, zbierał eksponaty sztuki ludowej i gromadził zabytki kultury materialnej. Zorganizował też Klub Młodych Kolegów; zdobył wśród nich i całej społeczności szkolnej wysokie uznanie. Kiedy opuszczał Seminarium w 1929 r., młodszy koledzy wręczyli mu medal z podobizną Stanisława Staszica i wygrawerowanym napisem: „Wzorowemu Koledze — Wzór Obywatela”. To pierwsze wyróżnienie miało dla Pana Czesława olbrzymie znaczenie moralne do końca życia.

Jako świeży absolwent SN uczestniczył w organizowaniu w 1929 r. wielkiej Wystawy Regionalnej 5 powiatów: ciechanowskiego, makowskiego, mławskiego, przasnyskiego i pułtuskiego.

Pozostający nieprzerwanie pod urokiem i przemożnym wpływem Seminarium, w nauczycielskiej pracy znakomicie spożytkował swoje zdolności i kompetencje merytoryczne. Pracę pedagogiczną rozpoczął w Szkole Podstawowej nr 1 im. Stanisława Kostki w Pułtusku w 1929 r., skąd po dwóch latach został skierowany do Szkoły Powszechnej w Dzierżeninie, a następnie w 1932 r. do jednoklasowej (z jednym nauczycielem) szkoły w Dąbrowie, pięknej dużej wsi, położonej w sercu Puszczy Białej, niedaleko Wyszkowa. W tym czasie złożył przed Państwową Komisją Egzaminacyjną dla Nauczycieli Publicznych Szkół Powszechnych w Mławie egzamin praktyczny i tym samym uzyskał pełne kwalifikacje zawodowe nauczyciela publicznej szkoły powszechnej. 14-letni pobyt w Dąbrowie był pasmem ustawicznej pracy od podstaw, nieprzerwanej nawet latami okupacji niemieckiej. Pan Czesław przekształcił szkołę w pełnooddziałową szkołę powszechną II stopnia, popularyzował piękno folkloru Kurpiowszczyzny, zorganizował zespół artystyczny i kursy oświaty rolniczej, doprowadził do remontu dróg i wybudowania nowego obiektu szkolnego, zorganizował tajne nauczanie, uczestniczył czynnie w ruchu oporu przeciw hitlerowcom, wspierał partyzantów, pomagał w przetrwaniu wysiedlonej ludności z Poznańskiego. Kiedyś wyznał: „orałem wiejską niwę kultury”; zdobył rzeczywisty autorytet wśród mieszkańców okolicznych wsi. Po wyzwoleniu spod okupacji hitlerowskiej we wrześniu 1944 r. pełnił funkcję przewodniczącego tymczasowej Gminnej Rady Narodowej w Wyszкові.

Stefan Kotarski, analizując życie kulturalne powiatu pułtuskiego w latach 1945-1970, zaakcentował, iż rozwój kultury w okresie powojennym stał się rezultatem inicjatywy zespołu miejscowych działaczy, a w pierwszym rzędzie Edwarda Cicharskiego i Czesława Dubiejka. „Ich entuzjazm i pomysłowość przyciągały innych jak magnes, skłaniały do naśladownictwa i współpracy, pozostawiały nie byle jakie ślady. (...) Czesław Dubiejek, w jednej osobie zapalony nauczyciel, pomysłowy bibliotekarz i nieprzeciętny organizator prowadził dalej to, co przed 400-300 laty rozpoczęli zasłużeni bibliofile: Erazm Ciołek, Andrzej Krzycki, Piotr Dunin-Wolski”.

W 1946 r. Czesław Dubiejek przeniósł się do Pułtuska. Najpierw pełnił mało wdzięczną rolę instruktora wychowania spółdzielczego w Inspektoracie Szkolnym i wychowawcy Liceum Pedagogicznego, a po roku — organizatora Powiatowej Biblioteki Publicznej i sieci bibliotek gminnych w całym powiecie pułtuskim. W straszliwie zniszczonych wojną miastach i wsiach ziemi pułtuskiej książka bardzo szybko dotarła do każdego domu i zdobyła pozycję w życiu społeczności regionu.

Otwarcie 4 V 1947 r. w święto oświaty Publicznej Biblioteki Powiatowej w Pułtusku, zlokalizowanej w pomieszczeniu Inspektoratu Szkolnego przy ul. Kopnickiej 6, spowodowało zainteresowanie się władz powiatowych funkcjonowaniem i rozwojem bibliotekarstwa. Sprawy biblioteki, powołanej „do słu-

zenia dobru ogólnemu, wychowaniu społecznemu oraz kulturalnej rozrywce obywateli", stały się przedmiotem obrad Wydziału Powiatowego i osobistego zainteresowania starosty Kazimierza Czapikowskiego. W ostatnim kwartale 1947 r. na posiedzeniach Wydziału Powiatowego Czesław Dubiejek trzykrotnie referował zasadnicze problemy organizacyjno-infrastrukturalne biblioteki. Starania jego doprowadziły do szybkiego umeblowania izby bibliotecznej i dziesięciokrotnego wzrostu liczby woluminów w ciągu zaledwie 7 miesięcy (z 200 do 2000 egzemplarzy).

Nowo utworzona Powiatowa Biblioteka Publiczna, dzięki poświęceniu energii i mądrym kierownictwu Pana Czesława, wcześniej stała się świątynią ocalonych i nabytych dóbr kulturowych, oazą dla zmęczonych i udręczonych ludzi, arką przymierza między wspaniałą tradycją kulturalną Pułtuska a nowymi wyzwaniem i oczekiwaniami społecznymi, kulturalną i naukową wizytówką miasta. Z tego miniaturowego „królestwa ksiąg najszacowniejszych” promieniowały wartości poznawcze i kulturowe na dzieci, młodzież i dorosłych, wykraczając poza granice ziemi mazowieckiej. A były to wartości literackie, wokalnie-muzyczne, naukowo-humanistyczne, teatralne i plastyczne, przeniknięte kulturą ogólną i osobistą Gospodarza. Wskaźnikami rozwoju biblioteki była liczba stale wzbogacanego księgozbioru. I tak w 1947 r. biblioteka liczyła zaledwie 2 tys. tomów, w 1948 — 3463 tomy, w 1949 — już ponad 6 tys. woluminów, a w 1955 — ponad 22 tys.

Osiągnięcia Pana Czesława zaniepokoiły ówczesne władze polityczno-administracyjne, czego następstwem było bezprawne przeniesienie go w roku 1956 do maleńkiej szkoły wiejskiej w Borsukach. Wbrew wszelkim barierom, w tym odciętych od świata zakątku, praca Pana Czesława przyniosła efekty; wkrótce pisano: „Borsuki wyszły z lasu”. Wybudowanie pięknej szkoły, doprowadzenie jej do wysokiego poziomu organizacyjnego, zbudowanie Domu Ludowego i wypełnienie go autentyczną twórczością ludową, zorganizowanie biblioteki wiejskiej i kursów oświaty rolniczej i sanitarnej, zmiana architektury obiektów wiejskich, powołanie organizacji młodzieży i Koła Gospodyń Wiejskich, pozyskanie artystów warszawskich i prelegentów Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, utworzenie sklepu spółdzielczego oraz powołanie Wiejskiego Zespołu Odbudowy Wsi, wybudowanie nowej, dobrej drogi łączącej wieś ze światem — to tylko część efektów społecznej działalności Pana Czesława.

Reporter miesięcznika „Kultura i Ty” zanotował: „Otoczona lasami Białej Puszczy kurpiowska wieś (Borsuki), w której Dubiejek-nauczyciel, Dubiejek-przyjaciel, Dubiejek-doradca, zdziałał tak wiele”.

W 1960 r. Pan Czesław ponownie objął kierownictwo Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Pułtusku i ponownie ożywił ją wielostronną działalnością kulturową. Symptomatyczne, typowo biurokratyczne było powołanie Czesława Dubiejka na stanowisko kierownika biblioteki. Zasadnicza treść dokumentu Prezydium Powiatowej Rady Narodowej z 1 IX 1960 r. w tej sprawie, adresowanego do Czesława Dubiejka brzmiała:

„Na podstawie uchwały Nr. XXXIII/79/60 Prezydium PRN w Pułtusku z dnia 5 września 1960 r. i po uzyskaniu zgody kierownika Wydziału Kultury Prezy-

dium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie Prezydium Powiatowej Rady Narodowej angażuje Obywatela na stanowisko st. bibliotekarza i powołuje go na kierownika Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Pułtusk z dniem 1 września 1960 r. Jednocześnie Prezydium PRN przyznaje Obywatelowi zasadnicze wyposażenie w wysokości 1800 zł brutto, dodatku funkcyjnego — 350 zł oraz dodatku za wysługę lat (15%) — 270 zł Z-ca Przewodniczącego Prezydium PRN w Pułtusk — Franciszek Stępkowski”.

Wysokość wyposażenia kierownika Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej ustalona przez organy władzy powiatowej była więc relatywnie niska. Początkujący nauczyciel szkoły średniej w tym czasie zarabiał bowiem co najmniej 1300 zł.

Zastanawiające, iż dopiero 11 III 1963 r. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Pułtusk zostało poinformowane, iż Czesław Dubiejek „nie jest notowany w rejestrze skazanych Ministerstwa Sprawiedliwości”.

Bogata przeszłość kulturalna miasta oraz jego cenne zabytki i potrzeba społeczna pielęgnowania wielkich kart historii regionalnej zadecydowały o tym, że Czesław Dubiejek zwrócił szczególną uwagę na gromadzenie starodruków i dokumentów dotyczących Pułtuska, regionu i Puszczy Białej. Stąd też dział regionalny był i jest nadal dobrze zaopatrzone i zajmuje priorytetową pozycję w zbiorach pułtuskiej biblioteki publicznej.

Czesław Dubiejek był nie tylko znakomitym organizatorem życia kulturalnego, ale także z zamiłowania estetą. Świadczyły o tym urządzone ze znanstwem pomieszczenia całego gmachu bibliotecznego. Piękne, ze smakiem dobrane obrazy, w tym również płótna miejscowych artystów-malarzy, wszędzie zieleń kwiatów doniczkowych, dużo eksponatów regionalnej sztuki ludowej, nieskazitelna czystość w każdym kącie, lśniące podłogi, boazeria i poręcze — a przy tym funkcjonalne i estetyczne regały na książki i stoły czytelnicze — trafnie określają obraz tej wyjątkowej placówki kulturalnej. Biblioteka znów stała się krainą wartości kultury, nauki i sztuki, miejscem dialogu i moralnego wsparcia.

Z inspiracji Czesława Dubiejka, współpracującego z kilkoma innymi entuzjastami działalności społeczno-kulturalnej, zrodziło się Towarzystwo Przyjaciół Bibliotek Publicznych, zarejestrowane 9 II 1961 r. w Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie. Wśród 32 założycieli tego stowarzyszenia znalazł się oczywiście Pan Czesław, który stał się od razu jego pierwszoplanową postacią i autentycznym działaczem. Dzięki Bogdanowi Serafinowi, pełniącemu funkcję prezesa, i Czesławowi Dubiejkowi — sekretarzowi, praca Towarzystwa znacznie wykraczała poza założenia i zadania statutowe. Konsekwencją tego stanu rzeczy stały się zmiany w statucie i przekształcenie 15 IV 1964 r. Towarzystwa Przyjaciół Bibliotek Publicznych w Towarzystwo Kulturalne Ziemi Pułtuskiej, a w następnych latach Pułtuskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne.

Przy dość częstych zmianach prezesów Pułtuskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, sekretarzem nieprzerwanie był Czesław Dubiejek, sercem i niespożytą energią oddany realizacji idei programowych tego stowarzyszenia. W ostatnich latach życia, przy słabnących siłach witalnych, otrzymał godność honorowego sekretarza PTSK.

Dzięki Panu Czesławowi Pułtuskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne rozwinęło różnorodne formy pracy kulturalnej i stało się jednym z bardziej cenionych towarzystw regionalnych w kraju, czego zewnętrznym dowodem są dyplomy uznania przyznane przez ministrów kultury i sztuki.

Bezsporną zasługą Czesława Dubiejka jest wydanie w ramach PTSK periodyku „Błyski”, nawiązując tym samym do wydawanego od 1926 r. w Państwowym Seminarium Nauczycielskim informatora szkolnego o tym samym tytule. Obecnie ukazujący się rocznik „Błyski”, przeznaczony głównie do użytku wewnętrznego, stał się istotnym źródłem wiedzy o życiu społeczno-kulturalnym i naukowym ziemi pułtuskiej.

Wysiłek organizacyjny i duża wrażliwość estetyczna Czesława Dubiejka doprowadziły do opracowania przez Powiatową i Miejską Bibliotekę Publiczną własnego ekslibrisu. Autorem projektu tego w pełni udanego księgoznaku, odbijanego w czterech barwach, był Janusz Królik.

Pułtuskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne oraz Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna organizowały wiele interesujących spotkań z wybitnymi ludźmi nauki, kultury, polityki, jak również wykładów i seminariów, koncertów muzyki klasycznej i rozrywkowej oraz wspaniałych wystaw książkowych, ekslibrisów i sztuki ludowej. Osobistym staraniem Pana Czesława biblioteka gościła tak znakomitych luminarzy nauki polskiej, jak Aleksander Gieysztor, Bogusław Leśnodorski, Stanisław Herbst, Stefan Kieniewicz, Witold Doroszewski i Stanisław Skorupka oraz wielu młodych naukowców, którzy w następnych latach uzyskali tytuły profesorskie.

Od maja 1970 r. biblioteka stała się gościnnym miejscem pracy pułtuskiego Oddziału Towarzystwa Kultury Języka.

Społeczność pułtuska mogła spotkać się w gmachu biblioteki z takimi twórcami polskiej literatury jak: Tadeusz Breza, Lesław Bartelski, Helena Boguszewska, Alina i Czesław Centkiewiczowie, Bogdan Czeszko, Jan Dobraczyński, Stanisław Ryszard Dobrowolski, Juliusz Gomulicki, Jarosław Iwaszkiewicz, Kazimierz Koźniewski, Gustaw Morcinek, Igor Newerly, Michał Rusinek, Halina Snopkiewicz, Maria Szypowska, Monika Warneńska, Stanisław Wygodzki, Wojciech Żukrowski.

Wzbogaceniem doznań literacko-artystycznych stały się systematycznie organizowane recytacje prozy i poezji polskiej w wykonaniu wybitnych artystów teatrów warszawskich, np: Jana Englerta, Janusza Zakrzeńskiego, Tadeusza Borowskiego, Damiana Damięckiego, Wojciecha Siemiona, Poli Raksy, Katarzyny Łaniewskiej, Aleksandry Zawieruszaneki.

Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Pułtusku stała się miejscem wspaniałych koncertów muzyki kameralnej. Muzyczne „wieczory przy świecach” w wykonaniu artystów tej miary co Lidia Grychtolówna oraz koncertmistrzów Filharmonii Narodowej i Teatru Wielkiego dostarczały słuchaczom niezapomnianych wzruszeń estetycznych.

Dzisiejsze spojrzenie wstecz rodzić musi nie tylko zadumę nad dokonaniem jednego człowieka, ale również retoryczne pytanie, skąd ten w istocie rzeczy

skromny człowiek czerpał zasoby finansowe na tak wielostronną działalność kulturową, wszak w budżecie państwa sfera kultury zawsze była marginalnie traktowana.

Czesław Dubiejek, znawca historii ziemi pułtuskiej, był współorganizatorem szeregu imprez kulturalnych, rangą społeczną wykraczających znacznie poza region. Ilustracyjnie można przytoczyć takie wielce udane imprezy, jak sesje popularnonaukowe: *Joachim Lelewel — patron pułtuskiej biblioteki* (1961), *Czy Pułtusk ma tysiąc lat?* (1962), *X wieków Pułtuska*; wystawa „Pułtusk w dokumentach i ikonografii” (1968) oraz wielka ekspozycja „Sztuka ludowa Kurpi z Puszczy Białej” (1964). Bardzo wysoką ocenę zyskała sesja naukowa poświęcona 400-leciu teatru publicznego w Pułtusku (23 XI 1965), wyprzedzająca krajowe uroczystości 200-lecia sceny narodowej.

Czesław Dubiejek, zaangażowany twórczo w pracach Społecznego Komitetu Obchodów X Wieków Pułtuska, odegrał niezwykle ważną rolę w przygotowaniu i opublikowaniu przez Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych pierwszego tomu obszernej książki *Pułtusk. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu* pod red. A. Antoniewicza, A. Gieyszтора i S. Kotarskiego. Drugi tom tej edycji, pod red. B. Gierlacha, A. Gieyszтора i S. Kotarskiego, wydany w 1975 r. także przez Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych przy wsparciu finansowym Towarzystwa Kulturalnego Ziemi Pułtuskiej, również wiele zawdzięcza Panu Czesławowi. Niestety, tom trzeci tego pięknego wydawnictwa ukazał się już po śmierci inicjatora badań nad dziejami Pułtuska i regionu pułtuskiego (1997).

Pan Czesław nie miał zdolności krasomówczych, lecz dzięki wiedzy, jaką dysponował, opowiadania jego i gawędy nabierały swoistego kolorytu i cieszyły się uznaniem. Odbiciem tego może być zbiór opowieści *Legenda, humoreska i przysłowia*, zawarty w książce *Pułtusk — Nasielsk. Miasta i ludzie* (1968). Niestety, jest to chyba jedyna publikacja Czesława Dubiejka, znana ogółowi czytelników.

Wielowarstwowa i efektywna działalność Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. J. Lelewela, kierowanej w ciągu ponad 20 lat przez Pana Czesława, była treścią kilkudziesięciu artykułów i komunikatów. Stanowiła przedmiot zainteresowania publicystycznego m.in. takich czasopism i gazet o zasięgu ogólnokrajowym jak „Słowo Powszechne”, „Trybuna Ludu”, „Dziennik Ludowy”, „Sztandar Młodych”, „Kultura i Ty”, „Chłopska Droga”, „Zwierciadło”, „Kobieta i Życie”, „Na straży”, „Tygodnik Katolików”. Z oczywistych względów w prasie regionalnej dużo miejsca poświęcano tej placówce kulturalnej, której działalność promieniowała na mieszkańców ziemi mazowieckiej. Pisały o niej: „Życie Warszawy”, „Express Wieczorny”, „Barwy”, „Życie Podlasia”, „Panorama Północy”.

Zwolnienie Czesława Dubiejka ze stanowiska kierownika biblioteki naznaczone było się także biurokratycznym sposobem działania. W piśmie Prezydium Powiatowej Rady Narodowej, podpisanym przez jej przewodniczącego Wojciecha Kozińskiego, zawiadomiono Czesława Dubiejka, że „Prezydium PRN swą uchwałą Nr 69/268/71 z dnia 28 października 1971 r. wypowiada Obywatelowi umowę o pracę z dniem 30 listopada 1971 r. w związku z nabyciem praw

emerytalnych i odwołuje ze stanowiska kierownika Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Pułtuskach z dniem 29 lutego 1972 r.”

Po przejściu na emeryturę Pan Czesław, będąc jeszcze w pełni sił, podjął się zorganizowania pułtuskiego Oddziału Archiwum Państwowego m.st. Warszawy. Pionierski trud, pasja działania i zasoby jego energii stały się fundamentem dzisiejszego, nowoczesnego archiwum.

Czesław Dubiejek był społecznikiem wielkiego formatu, oddanym pracy, wybitnym człowiekiem kultury, o ponadprzeciętnych zdolnościach organizacyjnych i zainteresowaniach oraz wspaniałej, twórczej osobowości. Jako wybitna indywidualność, łącząca w sobie romantyczną pasję, żar uczuć, zapal w działaniu z pozytywistyczną pracą i umiejętnością doprowadzenia swych zamierzeń do wymiernych wyników — zapisał się na trwałe w historii społeczności Pułtusk.

Każdy, kto obcował na co dzień i w momentach uroczystych z Panem Czesławem, mógł bezpośrednio poznać walory jego serca i charakteru, jego szacunek i życzliwość dla ludzi, ofiarność i bezinteresowność, skromność, pogodę ducha i miłość do ludzi. Lojalny wobec swych przełożonych, nigdy nie przejawiał postawy serwilistycznej, takt umiał połączyć z wysokimi wymaganiami wobec współpracowników.

S. Karnacewicz, autor artykułu *Człowiek serca i kultury*, opublikowanego w czasopiśmie „Zorza” napisał: „Postawa społeczna C. Dubiejka, jego niezmiordowana aktywność i chęć służenia innym, zapal oraz poczucie obowiązku zyskały mu powszechną życzliwość i uznanie, na które zapracował latami zawodowej i społecznej pracy”.

Bardzo wcześnie zdobył społeczne uznanie i powszechną życzliwość ludzi. Odznaczenia państwowe, m.in. Krzyż Kawalerski i Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, medale i nagrody, odznaki honorowe ZNP i PCK, dyplomy uznania, artykuły prasowe i liczne listy gratulacyjne oraz wpis do Złotej Księgi województwa ciechanowskiego — są tego dowodem.

W dyplomach uznania i nagrodach przyznanych przez Ministra Kultury i Sztuki czy Wojewódzką Radę Narodową w Warszawie akcentowano wybitne osiągnięcia w popularyzacji książki i rozwoju czytelnictwa oraz całokształt pracy społecznej w dziedzinie rozwoju i upowszechniania kultury na Mazowszu.

Szczególną satysfakcję sprawił Czesławowi Dubiejkowi list gratulacyjny prof. Aleksandra Gieysztor, otrzymany z okazji jubileuszu 50-lecia pracy zawodowej, w którym m.in. napisał: „Od lat cieszę się każdym z Pana kontaktem, który umożliwia mi rozmowę z Człowiekiem serca i kultury, pięknym przykładem oddania się sprawie społecznej na co dzień, bez wielkich słów, za to z realnymi wynikami”.

Czesław Dubiejek zmarł 2 IV 1995 r. w Pułtuskach, mieście swej młodości i najbardziej twórczych lat swego bogatego życia. Dwa dni później został pochowany na cmentarzu św. Krzyża — pułtuskiej nekropolii, kryjącej szczątki zasłużonych pułtuszczyków. Troska o należyty stan tego miejsca wiecznego spoczynku była, jeszcze za życia, stałym niepokojem Pana Czesława. Nad grobem

przemawiali przyjaciele zmarłego: mecenas Piotr Kalinowski, były prezes PTSK, dr Tadeusz Kowalski — sekretarz PTSK, w otoczeniu tłumów mieszkańców miasta i przedstawicieli wsi, z którymi Pan Czesław był związany swoją pracą i walką.

Śmierć Czesława Dubiejka, syna ziemi mazowieckiej, zamyka pewną epokę w najnowszej historii miasta, rejonu pułtuskiego i północnego Mazowsza, epokę ludzi prawych, dzielnych, aktywnych, bezinteresownych i konsekwentnych w działaniu. W ciągu swego długiego życia, ściśle związanego z dramatycznymi dziejami ziemi mazowieckiej i naszego narodu, Czesław Dubiejek, na różnych płaszczyznach swej rozległej działalności, dowodził wielowymiarowości ludzkiej egzystencji i wykazywał się prawdziwym człowieczeństwem. W edycji *Kto jest kim w Ciechanowskim* poświęcono mu tymczasem zaledwie kilka ogólnikowych zdań.

Bibliografia

- M. Barwicka, *Pasja*, „Tygodnik Ciechanowski” 1982, nr 35.
- P. Kalinowski, *Czesław Dubiejek, działacz kultury i oświaty*, „Rocznik Mazowiecki”, t. VIII, 1984.
- S. Karnacewicz, *Człowiek serca i kultury*, „Zorza” 1980, nr 8.
- T. Kowalski, *Czesław Dubiejek — człowiek wielkiego formatu*, „Tygodnik Ciechanowski” 1995, nr 25.
- T. Kowalski, *Czesław Dubiejek (1908-1995)* [w:] *Pułtusk. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu*, t. III, Warszawa 1997.
- S. Kotarski, *Życie kulturalne powiatu pułtuskiego w latach 1945-1970* [w:] *Pułtusk. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu*, t. II, Warszawa 1975.
- E. Lewandowski, *Pracowite życie Pana Czesława*, „Tygodnik Ciechanowski” 1988, nr 43.
- J. Szczepański, *Czesław Dubiejek — człowiek serca i kultury*, „Tygodnik Ostrołęcki” 1988, nr 49.
- J. Szczepański, M. Owsiewski, *Pułtuskie inicjatywy i działalność społeczno-kulturalna w latach 1880-1985*, Pułtusk 1988.
- Z. Z., *40 lat społecznej aktywności*, „Trybuna Mazowiecka” 1969, nr 276.